

Міністерство освіти і науки України

ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та
інформації»

Коваленко О.В., Богомазова В.М., Кваша Т.К.

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
МОРСЬКИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА
НАПРЯМОМ “СПІЛЬНА РИБАЛЬСЬКА
ПОЛІТИКА” В ЄС ТА УКРАЇНІ**

Науково-аналітична записка

Київ 2023

УДК 001.11;001.18; 001.89; 06.60;06.66 5.502/504;5.502.3/.7;6.661

Автори:

Коваленко Олександра Вікторівна, с.н.с. УкрІНТЕІ

Богомазова Віра Миколаївна, провідний науковий співробітник УкрІНТЕІ

Кваша Тетяна Константинівна, завідувач відділу УкрІНТЕІ

Коваленко О.В. Нормативно-правове забезпечення морських наукових досліджень за напрямом “Спільна рибальська політика” в ЄС та Україні: науково-аналітична записка [Електронний ресурс] / О. Коваленко, В. Богомазова, Т. Кваша. – К.: УкрІНТЕІ, 2023. – 36 с.

З метою утвердження та сталого розвитку України як сучасної морської держави постає необхідність перезавантаження та перебудови всієї системи українських морських наукових досліджень. Враховуючи сучасний науково-технічний потенціал України та геополітичні умови, перед Україною постали нові завдання та цілі, що, в свою чергу, вимагає нових заходів та підходів до морської наукової діяльності, яка є одним з важливих чинників реалізації національних інтересів України у сфері морської діяльності. У записці проаналізовані основні нормативно-правові акти щодо морських досліджень у сфері рибальства та аквакультури в ЄС та Україні. Розраховано на представників органів державної влади, експертів, наукових працівників, інженерних кадрів, викладачів вищих навчальних закладів.

УДК 001.11;001.18; 001.89; 06.60;06.66 5.502/504;5.502.3/.7;6.661

© МОН України, 2023

© УкрІНТЕІ, 2023

© Коваленко О.В., Богомазова В.М., Кваша Т.К. 2023

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОРСЬКИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА НАПРЯМОМ “СПІЛЬНА РИБАЛЬСЬКА ПОЛІТИКА“ В ЄС ТА УКРАЇНІ

1 Нормативно-правове забезпечення спільної рибальської політики в ЄС

1.1 Політика в галузі рибальства

Метою Спільної рибальської політики (CFP), є забезпечення експлуатації живих водних ресурсів у спосіб, який забезпечує стале економічні, екологічні та соціальні умови¹.

Союз Рішенням Ради 98/392/ЄС² схвалив Конвенцію Організації Об'єднаних Націй від 10 грудня 1982 року з морського права та Рішенням Ради 98/414/ЄС³, ратифікував Угоду про виконання положень Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права від 10 грудня 1982 року щодо збереження транскордонних рибних запасів і запасів далеко мігруючих риб і управління ними, яка містить принципи та правила щодо збереження та управління живими ресурсами моря.

ЄС є найвидатнішим учасником регіональних організацій з управління рибальством (RFMO) і рибальських органів у всьому світі. Діяльність ЄС сприяє стійкості рибних запасів, прийняттю прозорих рішень на основі обґрунтованих наукових порад, поширює наукові дослідження та посилює відповідність.

Відповідно до Регламенту (ЄС) № 1380/2013¹, діяльність Союзу в міжнародних рибальських організаціях має ґрунтуватися на найкращих доступних наукових консультаціях, щоб забезпечити управління рибними ресурсами відповідно до цілей CFP, зокрема для забезпечення того, щоб експлуатація живих морських біологічних ресурсів була екологічно стійкою в довгостроковій перспективі, відновлювала та підтримувала популяції виловлюваних видів вище рівнів, які можуть дати максимальний стійкий урожай, щоб забезпечити умови для економічно життєздатної та

¹ Regulation (EU) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the Common Fisheries Policy, amending Council Regulations (EC) No 1954/2003 and (EC) No 1224/2009 and repealing Council Regulations (EC) No 2371/2002 and (EC) No 639/2004 and Council Decision 2004/585/EC. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1380>

² Council Decision 98/392/EC of 23 March 1998 concerning the conclusion by the European Community of the United Nations Convention of 10 December 1982 on the Law of the Sea and the Agreement of 28 July 1994 relating to the implementation of Part XI thereof ([OJ L 179, 23.6.1998, p. 1](#))

³ Council Decision 98/414/EC of 8 June 1998 on the ratification by the European Community of the Agreement for the implementing of the provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 relating to the conservation and management of straddling stocks and highly migratory fish stocks ([OJ L 189, 3.7.1998, p. 14](#)).

конкурентоспроможної промисловості вилову та переробки риби та для сухопутної діяльності, пов'язаної з рибальством, сприяти забезпеченню стабільних запасів їжі.

Застосовуючи підхід «нульової терпимості» до незаконного, незареєстрованого і нерегульованого (ННН) рибальства, ЄС прагне створити рівні умови для чесних операторів і підтримувати дотримання правил збереження та управління, які спрямовані на стале використання рибних ресурсів.

Регламент (ЄС) № 1380/2013 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2013 року про спільну рибальську політику⁴ містить такі завдання щодо НТІ:

- науку про рибальство, орієнтовану на політику, слід посилити за допомогою національно прийнятого збору наукових даних про рибальство, дослідницьких та інноваційних програм, які впроваджуються в координації з іншими державами-членами та в рамках Європейського Союзу з досліджень та інновацій. Слід також сприяти кращій співпраці між промисловістю та науковцями.

- держави-члени, що здійснюють дослідницькі та інноваційні програми в рибальстві та аквакультурі, повинні координувати свої дослідницькі інноваційні програми в галузі рибальства та наукових консультацій з іншими державами-членами, тісно співпрацюючи з Комісією, у контексті рамок досліджень та інновацій Союзу, залучаючи, у разі необхідності, відповідні Консультативні ради;

- вимоги до даних для управління рибальством:

держави-члени повинні збирати біологічні, екологічні, технічні та соціально-економічні дані, необхідні для управління рибальством, керувати цими даними та надавати їх кінцевим користувачам, включаючи органи, призначені Комісією.

збір, управління та використання даних базується, зокрема на принципі - своєчасна доступність відповідних даних і відповідних методологій, за допомогою яких вони отримані, для органів, які мають

⁴ Regulation (EU) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the Common Fisheries Policy, amending Council Regulations (EC) No 1954/2003 and (EC) No 1224/2009 and repealing Council Regulations (EC) No 2371/2002 and (EC) No 639/2004 and Council Decision 2004/585/EC. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1380>

дослідницький або управлінський інтерес до наукового аналізу даних у секторі рибальства, і для будь-яких зацікавлених сторін.

Угоди про партнерство в галузі сталого рибальства з третіми країнами встановлюють правові, екологічні, економічні та соціальні рамки управління рибальською діяльністю, як можуть включати:

- розвиток і підтримку необхідних науково-дослідних установ;
- можливості моніторингу, контролю та нагляду;
- інші елементи розбудови спроможності щодо розвитку політики сталого рибальства третьої країни.

Для розвитку стійкої аквакультури необхідні заходи із створення синергії між національними дослідницькими програмами та співпраці між промисловістю та науковим співтовариством; сприяння аквакультурним практикам і дослідженням з метою посилення позитивного впливу на навколишнє середовище та рибні ресурси, а також зменшення негативного впливу, включаючи зменшення тиску на рибні запаси, які використовуються для виробництва кормів, і підвищення ефективності використання ресурсів.

Держави-члени щорічно подають Європейській Комісії звіт про виконання своїх національних програм збору даних та оприлюднюють його. Європейська Комісія оцінює річний звіт після консультацій зі своїм науково-консультативним органом і, при необхідності, з регіональними рибогосподарськими організаціями (РРГО), стороною чи спостерігачем яких є Союз, і відповідними міжнародними науковими органами.

Нездатність держави-члена своєчасно збирати та/або надавати дані кінцевим користувачам може призвести до пропорційного призупинення або переривання відповідної фінансової допомоги Союзу цій державі-члену.

21 лютого 2023 р. Європейська Комісія прийняла пакет нормативно-правових актів для підвищення сталості та стійкості сектору рибальства та аквакультури ЄС. Він включає чотири документа:

Комюніке про енергетичний перехід сектору рибальства та аквакультури ЄС (*[Communication on the Energy Transition of the EU Fisheries and Aquaculture sector](#)*);

План дій щодо захисту та відновлення морських екосистем для сталого та стійкого рибальства (*[Action Plan to protect and restore marine ecosystems for sustainable and resilient fisheries](#)*);

Комюніке про спільну рибальську політику сьогодні та завтра або Пакт про рибальство та океани (*Communication on the common fisheries policy today and tomorrow: a Fisheries and Oceans Pact towards sustainable, science-based, innovative and inclusive fisheries management - COM(2023) 103 final, SWD/2023/103 final, SWD/2023/103 final/2*);

Звіт про спільну організацію ринку для рибних продуктів та продуктів аквакультури (*Report on the Common Market Organisation for fishery and aquaculture products*).

Основними цілями пакету є сприяння використанню чистіших джерел енергії та зменшення залежності від викопного палива, зменшення впливу сектора на морські екосистеми. Запропоновані заходи здійснюватимуться поступово, щоб сектор міг адаптуватися.

"Пакт про рибальство та океани" підтримує реалізацію Спільної рибальської політики (CFP) та представляє ключові принципи, серед яких - перспективність завдяки більшій кількості досліджень та інновацій, що дозволить сектору робити внесок у кліматичну нейтральність (у тому числі за допомогою "суден майбутнього" та більш стійких знарядь лову та методів); сприяти розвитку точного лову; спроєктувати професію рибалки майбутнього; а також зібрати необхідні дані для майбутніх політичних розробок

Пакт наголошує на необхідності подальшого розвитку та випробувань нових технологій та методик, їхнього масштабування, розвитку для них ринку та інформування про них інвесторів. Зацікавлені сторони повинні посилювати співпрацю, обмінюючись передовим досвідом і спільно розробляючи нові технології. Наприклад, "стратегії розумної спеціалізації" є потужним чинником інновацій на регіональному рівні, можуть сприяти конкурентоспроможності ланцюжка створення вартості рибальства та аквакультури та підтримувати їхній технологічний розвиток. Комісія продовжуватиме підтримувати цей процес через платформу стратегій розумної спеціалізації для сталої блакитної економіки, Обсерваторії блакитної економіки ЄС для надання інформації майже у реальному часі.

Інновації мають призводити до інвестицій і створювати перспективи прибутковості. Як наголошується у *Комюніке про енергетичний перехід*, необхідно пом'якшити вплив сектору рибальства та аквакультури на зміну клімату та зменшити його залежність від викопного палива. Енергетичний перехід повинен бути зосереджений на зниженні експлуатаційних витрат на енергію, водночас сприяючи досягненню цілей Європейської зеленої угоди щодо кліматичної нейтральності, зменшення забруднення та втрати

біорізноманіття. Необхідно прискорити впровадження існуючих технологій (наприклад, електричних, гібридних, вітрових і сонячних), а дослідження та випробування нових технологій (наприклад, водню) необхідно прискорити. Комісія пропонує заходи для підтримки енергетичного переходу шляхом підвищення ефективності палива та переходу на відновлювані джерела енергії з низьким вмістом вуглецю.

У Комюніке вказані недоліки інноваційного процесу в енергетичному переході:

- (i) відсутність передачі знань і співпраці між сектором і дослідниками;
- (ii) відсутність наукового обґрунтування нових технологій шляхом наукового тестування та пілотування;
- (iii) відсутність довіри до інновацій з боку деяких зацікавлених сторін, а також недостатність даних про енергоефективність, наявність прогалин в інформації та знаннях про сумісність існуючих рішень та екологічно чисті знаряддя для: (i) суден різного типу, довжини та віку; (ii) різних технік риболовлі.

Щоб прискорити енергетичний перехід, Комісія пропонує 27 заходів, зосереджених на чотирьох основних сферах діяльності та міжнародному контексті:

- (a) покращити структуру управління та координацію/співробітництво між зацікавленими сторонами;
- (b) усунути прогалини як в доступних технологіях, так і в знаннях за допомогою досліджень та інновацій (НДІ);
- (c) розвивати навички та робочу силу, підготовлену та готову до енергетичного переходу;
- (d) покращити бізнес-середовище, включаючи можливості фінансування та обізнаність.

Зміна клімату, втрата біорізноманіття та забруднення океану загрожують стійкості ресурсів рибальства та аквакультури. Зміни в стані екосистем впливають на короткострокову, середньострокову та довгострокову продуктивність рибних запасів і можуть призвести до падіння популяції риби або змусити її переміститися до північних, глибших і прохолодніших вод, часто на території, що не входить до ЄС.

План дій щодо захисту та відновлення морських екосистем для сталого та стійкого рибальства включає заходи із збереження біорізноманіття, захисту зон нересту та розмноження риби, зниження рівня смертності риби та відновлення основних територій для чутливих видів та середовищ існування, для підвищення вибірковості знарядь та методів лову, для зменшення випадкового

вилову видів, що перебувають під загрозою зникнення. План також спрямований на зменшення впливу рибальства на морське дно. Терміновий захист і відновлення середовищ існування морського дна є критично важливими, враховуючи їх значення для боротьби зі зміною клімату. Комісія закликає держави-члени розробити спільні рекомендації та вжити заходів на національному рівні для поступового припинення мобільного донного рибальства не пізніше 2030 року. Перші заходи мають бути вжиті вже до березня 2024 року для територій Natura 2000. Здорове морське середовище зі здоровими рибними запасами та багатим біорізноманіттям є єдиним способом забезпечити процвітаюче майбутнє для рибальських спільнот ЄС у середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Для цього Комісія планує заходи із зміцнення бази знань, досліджень та інновацій шляхом:

- реалізації стратегій розумної спеціалізації для визначення пріоритетів регіональних досліджень та інновацій у секторах блакитної економіки, включаючи рибальство;

- визначення і вироблення рішень та стимулів для зменшення впливу рибальства на навколишнє середовище, наприклад через інноваційні знаряддя лову, нові способи та вдосконалені методи рибальства. Держави-члени можуть запровадити національне фінансування і скористатися фінансуванням ЄС для досліджень, зокрема для фінансування інформаційно-роз'яснювальної діяльності та спеціалізованого (і регіонального) навчання, наприклад, щодо належної практики морського управління;

- визначення до кінця 2023 р. цілей та конкретних потреб в даних для кожного морського басейну для моніторингу впливу рибальства на екосистеми та поглинання вуглецю, залучаючи регіональному органи влади та виділяючи достатні кошти на ці заходи;

- подання до кінця 2024 р. оновлених національних робочих планів щодо збору даних і зусиль, зокрема щодо прилову чутливих видів і впливу рибальства на морське дно.

Комісія планує:

- протягом усього бюджетного періоду 2021-2027 рр. (і наступних робочих програм Horizon Europe, включаючи Mission Ocean and Waters, EMFAF і LIFE, зокрема) виділяти фінансування для консультацій, досліджень та інновацій. Фінансування має бути спеціально спрямоване на розроблення і випробування інноваційних знарядь і методів, спрямованих на випадковий

прилов, а також на кількісну оцінку здатності поглинання вуглецю на морському дні та потенційного впливу донного рибальства;

- до кінця 2023 року розпочати розробку інструменту моделювання для включення концепції "природного капіталу" в економічні рішення. Це передбачає оцінку та кількісне визначення як економічної цінності послуг морської екосистеми, так і соціально-економічних витрат і вигод, отриманих від збереження здорового морського середовища;

- до кінця 2023 року об'єднати сім тематичних областей порталу морських даних EMODnet: батиметрію, геологію, середовище проживання морського дна, хімію, біологію, фізику та людську діяльність з єдиним входом, щоб покращити видимість і зручність для користувачів;

- у 2024 році розпочати дослідження з кількісної оцінки потенціалу зберігання вуглецю на морському дні та можливого впливу донного рибальства на цей потенціал;

- у 2024 році розпочати підготовчу роботу з розробки інтерактивної платформи для обміну знаннями та передовим досвідом, у т.ч. із вибіркового та інноваційних знарядь лову;

- до кінця 2025 року в рамках наступних робочих програм Horizon Europe на 2025-2027 роки, включно з робочим планом Місії "Океан і води", розробити масштабовані рішення, призначені для збереження рибних ресурсів і захисту морських екосистем шляхом створення морських заповідних територій, скорочення та припинення забруднення моря та зменшення впливу рибальства на навколишнє середовище.

Серйозне недотримання державою-членом правил, що застосовуються в рамках Спільної політики рибальства, включаючи недотримання правил наукових досліджень відповідно до статті 25(1)(e) Регламенту (ЄС) 2019/1241 про технічні заходи у категорії недотримання заходів щодо збереження та/або захисту чутливих видів і місць проживання з метою досягнення екологічно стійкої рибної та аквакультурної діяльності у довгостроковій перспективі, може спричинити призупинення платежів відповідно до статті 43 Регламенту (ЄС) 2021/1139.

Промислові операції, що здійснюються комерційними суднами з метою наукового дослідження, мають обмежений час. Якщо в таких операціях для конкретного дослідження беруть участь більше шести комерційних суден, Комісія повинна бути інформована державою-членом принаймні за три місяці. Комісія, якщо це необхідно, звертається за порадою до науково-технічного і економічного комітету рибного господарства (STECF), щоб підтвердити, що

такий рівень участі обґрунтований науковими потребами; якщо рівень участі вважається не виправданим згідно з рекомендацією STECF, відповідна держава-член змінює умови наукового дослідження⁵.

Згідно зі статтею 41(1) і (2) Регламенту (ЄС) № 1380/2013⁴ фінансова допомога від Європейського фонду морського, рибного господарства та аквакультури (EMFAF) залежить від дотримання державами-членами правил СФР. Невиконання вимог може призвести до припинення або призупинення платежів або застосування фінансових коригувань до фінансової допомоги Союзу в рамках СФР⁶.

Європейський парламент та Рада визначили випадки, у яких Комісія застосовує фінансові корективи. Крім того, правила щодо окремих фондів для EMFAF можуть встановлювати конкретні основи для фінансових корекцій, пов'язаних із недотриманням правил, що застосовуються в рамках СФР.

Щоб захистити фінансові інтереси Союзу та його платників податків, Комісія може застосувати фінансові корективи, скасувавши весь або частину внеску Союзу в операційну програму відповідно до статті 45(1) Регламенту (ЄС) 2021/1139.

Згідно зі статтею 45(3) Регламенту (ЄС) 2021/1139⁷, якщо неможливо точно визначити суму витрат, пов'язаних із серйозним недотриманням державою-членом правил СФР, фінансова корекція за фіксованою ставкою має бути застосовано.

Стаття 45(4) Регламенту (ЄС) 2021/1139 дозволяє Комісії приймати імплементаційні акти, що визначають критерії для встановлення рівня фінансових коригувань, які мають бути застосовані, та критерії для застосування фінансових коригувань з фіксованою ставкою.

Стаття 45(1) Регламенту (ЄС) 2021/1139 містить переліки випадків, у яких Комісія може запровадити фінансові виправлення на весь або частину внеску

⁵ Commission Implementing Regulation (EU) 2022/45 of 13 January 2022 implementing Regulation (EU) 2021/1139 of the European Parliament and of the Council on the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund on cases of non-compliance and cases of serious non-compliance with the rules of the common fisheries policy that may lead to an interruption of a payment deadline or suspension of payments under that fund. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2022/45

⁶ Commission Implementing Regulation (EU) 2022/44 of 13 January 2022 laying down rules for the application of Regulation (EU) 2021/1139 of the European Parliament and of the Council as regards the criteria for establishing the level of financial corrections and for applying flat-rates linked to serious non-compliance with Common Fisheries Policy rules (C/2022/58). [EUR-Lex - 32022R0044 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2022/44)

⁷ Regulation (EU) 2021/1139 of the European Parliament and of the Council of 7 July 2021 establishing the European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund and amending Regulation (EU) 2017/1004. [EUR-Lex - 32021R1139 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1139)

Союзу в програму. Кількісна оцінка фінансового впливу невиконання бенефіціаром вимог ґрунтується на фінансовій угоді між бенефіціаром та компетентними національними органами, відповідальними за виконання програми EMFAF. Отже, застосування фіксованих ставок для фінансових корекцій може застосовуватися лише у випадках, зазначених у статті 45(1)(b) Регламенту (ЄС) 2021/1139.

Тому необхідно прийняти критерії для встановлення рівня фінансових коригувань, які мають застосовуватися, та критерії застосування фіксованих поправок. Це забезпечить юридичну визначеність і рівне ставлення до держав-членів, які впроваджують програми EMFAF, а також прозорість і пропорційність фінансових корекцій за єдиною ставкою.

Рівень фінансової корекції має бути пропорційним з урахуванням характеру, тяжкості, частоти та тривалості серйозного недотримання державою-членом правил CFP. Доречно передбачити градуїовану систему фіксованих ставок, яка дозволяє належним чином застосовувати пропорційність.

Рівні фінансової корекції, зазначені у статті 45(1)(b) Регламенту (ЄС) 2021/1139, встановлюються на основі таких критеріїв:

(а) значення потенційної шкоди для морських біологічних ресурсів внаслідок недотримання правил CFP;

(б) частота невідповідності;

(в) тривалість невідповідності;

(д) заходи з виправлення ситуації, вжиті відповідною державою-членом.

Критерії застосування єдиних ставок:

1. Єдині ставки фінансової корекції, зазначені у статті 45(3) Регламенту (ЄС) 2021/1139, становлять 2 %, 5 %, 10 %, 25 %, 50 % або 100 % виділеного внеску Союзу до відповідних конкретних цілей EMFAF або до відповідної їх частини в операційній програмі відповідної держави-члена.

2. Ставка, яка буде використана, буде визначена відповідно до критеріїв, викладених вище.

3. Якщо згідно зі статтею 45(1)(b) Регламенту (ЄС) 2021/1139, Комісія приймає імплементаційний акт, що вносить фінансові виправлення відповідно до тієї ж конкретної мети EMFAF для кількох випадків серйозної невідповідності, фіксовані ставки не кумулюються, але фінансова корекція встановлюється в межах найвищого діапазону, застосовного до цих випадків.

4. Якщо Комісія застосовує фінансову корекцію за невідповідність правилам CFP, а держава-член не вживає відповідних заходів, фіксована ставка

може бути піднята до наступного більш високого рівня в межах діапазону, застосовного до цього випадку не -відповідності правилам СФР.

5. На додаток до прямо передбачених випадків, може застосовуватися фіксована ставка в розмірі 100 % внеску Союзу, виділеного на відповідні конкретні цілі EMFAF або на відповідну їх частину в рамках операційної програми відповідної держави-члена, якщо:

(а) недотримання правил СФР є настільки фундаментальним, частим або поширеним, що представляє повний збій відповідної системи і ставить під загрозу законність дій держави-члена або регулярність фінансування СФР;

(б) є докази навмисної недбалості з боку держави-члена щодо вжиття заходів, спрямованих на усунення невідповідності правилам СФР.

Випадки невідповідності щодо наукових досліджень:

Недотримання заходів щодо збереження та/або захисту чутливих видів і місць існування з метою досягнення екологічно стійкої рибної та аквакультурної діяльності в довгостроковій перспективі, як зазначено у статті 2 Регламенту (ЄС) № 1380/2013. Недотримання правил наукових досліджень – 10-50%.

1.2 Регулювання збору даних в галузі рибальства

У *Комюніке Комісії «Морські знання 2020»* від вересня 2010 року викладені основні принципи стратегії даних, такі як «зберіть дані один раз і використовуйте їх для багатьох цілей» і «дані повинні бути сумісними, доступними та вільними від обмежень щодо використання». Ці принципи, правила та стандарти гарантують, що програми держав-членів, а також інші значні зусилля ЄС можуть разом із EMODnet сприяти створенню можливостей, набагато більших, ніж сума його частин. Вони також дозволять інвестиціям у спостереження за морським середовищем з боку держав-членів та ЄС реалізувати їхній потенціал для створення сталого зростання та робочих місць.

Центральним положенням *Комюніке* є концепція Європейської мережі морських спостережень і даних (EMODnet), мережі морських організацій, яка забезпечить єдину точку входу для доступу та отримання морських даних та цифрових карт на основі спостережень, обстежень або зразків із сотень баз даних, що ведуться від імені агентств, органів державної влади, дослідницьких установ та університетів по всьому ЄС.

Фінансовим регламентом Інтегрованої морської політики⁸ забезпечується доступ до цифрової карти всіх європейських вод.

З 2001 року *Регламентом ЄС*⁹ регулюється збір і розповсюдження даних про рибальство національними органами влади. Дані обстежень, зразків і повідомлених про вилов, зусилля із зменшення викидів дозволяють оцінити вплив людства на рибні запаси. Такі параметри, як потужність флоту, зайнятість і прибутковість, також дозволяють аналізувати соціально-економічний стан рибальських спільнот. Основною метою є підтримка управління Спільною рибальською політикою. Перегляд Регламенту 2008 року¹⁰ розширив дані на сектор аквакультури та переробки і розширив доступ науковців і громадськості до даних для наукових цілей або обізнаності.

Стаття 37 пропозиції про загальну реформу рибного господарства¹¹ зобов'язує держави-члени збирати біологічні, технічні, екологічні та соціально-економічні дані та співпрацювати на регіональному рівні.

Пропозиція Комісії щодо нового Європейського фонду морського та рибальського господарства¹² пропонувала перейти від централізованого до спільного управління Системою збору даних для рибальства, щоб держави-члени взяли на себе відповідальність за фінансування і моніторинг від комісії.

Загалом дані щодо рибальства потребують даних з усіх країн, які ведуть промисел певного виду чи певної території. Коли дані зібрано для певної мети, їх можна опублікувати у звіті. Однак необроблені дані, надані державами-членами, наразі не можуть поширюватися для інших цілей без згоди тих, хто надав дані. Комісія вважає, що подолання проблем особистої та комерційної конфіденційності є простим. Цілком реально поширювати інформацію про рибальство, яка відповідає всім вимогам для розуміння екосистеми, не розкриваючи активності окремих суден.

⁸ Regulation (EU) No 1255/2011 of the European Parliament and of the Council of 30 November 2011 establishing a Programme to support the further development of an Integrated Maritime Policy.

⁹ Council Regulation (EC) No 1543/2000 of 29 June 2000 establishing a Community framework for the collection and management of the data needed to conduct the common fisheries policy. [EUR-Lex - 32000R1543 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

¹⁰ Council Regulation (EC) No 199/2008 of 25 February 2008 concerning the establishment of a Community framework for the collection, management and use of data in the fisheries sector and support for scientific advice regarding the Common Fisheries Policy. [EUR-Lex - 32008R0199 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

¹¹ Proposal for a Regulation on the Common Fisheries Policy [repealing Council Regulation (EC) No 199/2008] COM(2011) 425. [EUR-Lex - 52011PC0425 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

¹² Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the European Maritime and Fisheries Fund , 2.12.2011, COM(2011) 804 final.

Оновлення Регламенту у 2021¹³ р. встановило правила збору, управління та використання біологічних, екологічних, технічних і соціально-економічних даних у сектор рибальства. Ці дані збираються лише в тому випадку, якщо не існує інших зобов'язань щодо їх збору, крім цього Регламенту. Для даних, які збираються відповідно до інших правових актів Союзу, цей Регламент визначає лише правила використання та передачі даних.

Комісія розробляє багаторічну програму Союзу для збору та управління даними, для чого визначає зміст і критерії такої програми, яка, у свою чергу, встановлює:

- (а) детальний перелік вимог до даних для досягнення цілей, викладених у статтях 2 і 25 Регламенту (ЄС) № 1380/2013;
- (б) перелік обов'язкових наукових досліджень на морі;
- (с) пороги, нижче яких для держав-членів не є обов'язковим збір даних на основі їхньої рибальської та аквакультурної діяльності або проведення досліджень у морі.

Дані, зазначені у пункті (а) включають:

1) біологічні дані щодо всіх запасів, виловлених або приловлених під час комерційного та, у відповідних випадках, рекреаційного рибальства у водах Союзу та за їх межами, включаючи вугрів і лососів у відповідних внутрішніх водах, а також інші види діадромних риб, що становлять комерційний інтерес, для створення екосистемного підходу до управління та збереження рибальства та функціонування спільної рибальської політики;

2) дані для оцінки впливу рибальства Союзу на морську екосистему у водах Союзу та за їх межами, включаючи дані про прилов нецільових видів, зокрема видів, що охороняються згідно з законодавством Союзу або міжнародним правом, дані про вплив рибальства на морські середовища проживання, в тому числі вразливі морські райони та дані про вплив рибальства на харчові мережі;

3) дані про діяльність рибальських суден Союзу у водах Союзу та за їх межами, включаючи рівні рибальства, а також про зусилля та потужність флоту Союзу;

4) соціально-економічні дані про рибальство, щоб оцінити соціально-економічну ефективність сектору рибальства Союзу; 5) соціально-економічні

¹³ Regulation (EU) 2017/1004 of the European Parliament and of the Council of 17 May 2017 on the establishment of a Union framework for the collection, management and use of data in the fisheries sector and support for scientific advice regarding the common fisheries policy and repealing Council Regulation (EC) No 199/2008 (recast). <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2017/1004/2021-07-14>

дані та дані щодо сталого розвитку морської аквакультури, щоб уможливити оцінку соціально-економічної ефективності та сталості сектору аквакультури Союзу, включаючи його вплив на навколишнє середовище; б) соціально-економічні дані про рибопереробний сектор, щоб оцінити соціально-економічні показники цього сектору.

Крім того, дані, зазначені в підпункті (а) можуть включати соціально-економічні дані та дані сталого розвитку прісноводної аквакультури, щоб уможливити оцінку соціально-економічної ефективності та стійкості сектору аквакультури Союзу, включаючи його вплив на навколишнє середовище.

Для запасів, на які поширюються обмеження на вилов, правила щодо участі різних держав-членів у наукових дослідженнях на морі базуються на частці відповідних держав-членів у загальній допустимій кількості уловів, доступних для Союзу для відповідних запасів. Для запасів, на які не поширюються обмеження на вилов, ці правила ґрунтуються на відносній частці відповідних держав-членів у загальній експлуатації відповідного запасу.

Держави-члени повинні збирати біологічні, екологічні, технічні та соціально-економічні дані в рамках національного плану роботи. Плани повинні бути представлені Комісії до 15 жовтня року, що передує тому, з якого вони застосовуються.

Регіональні координаційні групи повинні мати на меті розробку та впровадження регіональних баз даних. Якщо готується проект регіонального робочого плану, зацікавлені держави-члени повинні подати його до Комісії до 31 жовтня року, що передує року, з якого регіональний робочий план має застосовуватися, якщо тільки існуючий план все ще не застосовується, у такому випадку зацікавлені держави-члени повідомляють про це Комісію. Комісія може затвердити проект регіонального плану роботи підзаконним актом. Комісія бере до уваги, у таких випадках, оцінку експертів (STECF). Якщо така оцінка вказує на те, що проект регіонального робочого плану не відповідає цій статті або не забезпечує наукової значущості даних або достатньої якості запропонованих методів і процедур, Комісія негайно інформує зацікавлені держави-члени та вказує поправки до цього проекту робочого плану, які Комісія вважає необхідними.

Держави-члени щорічно подають Комісії звіт про виконання своїх національних робочих планів. Комісія може приймати імплементаційні акти, що встановлюють правила щодо процедур, формату та графіків подання та затвердження річних звітів. Комісія оцінює виконання національних робочих

планів на основі: (а) оцінка STECF; і (б) консультації з відповідними регіональними рибогосподарськими організаціями, в яких Союз є договірною стороною або спостерігачем, і відповідними міжнародними науковими органами. STECF оцінює: (а) виконання національних планів роботи; і (б) якість даних, зібраних державами-членами.

Вимоги до процесу збору даних. Держави-члени забезпечують, щоб для виконання своїх обов'язків збирачі даних мали доступ до всіх уловів, суден та інших місць відбору зразків, бізнес-реєстрів та будь-яких необхідних даних. Капітани риболовецьких суден Союзу приймають на борт наукових спостерігачів і співпрацюють з ними, щоб дозволити їм виконувати свої обов'язки. Капітани рибальських суден Союзу можуть відмовитися прийняти на борт наукових спостерігачів лише на підставі очевидної нестачі місця на судні або з міркувань безпеки відповідно до національного законодавства. У таких випадках дані збираються за допомогою альтернативних методів збору даних, які викладені в національному робочому плані та розроблені і контролюються органом, відповідальним за виконання національного робочого плану.

Процес управління даними. Держави-члени повинні: (а) забезпечити, щоб первинні дані, зібрані відповідно до національних робочих планів, безпечно зберігалися в комп'ютеризованих базах даних, і вжити всіх необхідних заходів для забезпечення їх конфіденційності; (б) гарантувати, що метадані, що стосуються первинних соціально-економічної інформації, зібраною відповідно до національних робочих планів, безпечно зберігаються в комп'ютеризованих базах даних; (с) вживати всіх необхідних технічних заходів для захисту таких даних від будь-якого випадкового чи незаконного знищення, випадкової втрати, погіршення чи несанкціонованого перегляду чи розповсюдження.

Контроль і перевірка якості даних. Держави-члени несуть відповідальність за якість і повноту первинних даних, зібраних відповідно до національних робочих планів, а також за детальні та зведені дані, отримані з них, які передаються кінцевим користувачам наукових даних. Держави-члени забезпечують, щоб: (а) первинні дані, зібрані відповідно до національних робочих планів, належним чином перевірялися на наявність помилок за допомогою відповідних процедур контролю якості; (б) детальні та зведені дані, отримані з первинних даних, зібраних відповідно до національних робочих планів, перевірялися перед їх передачею кінцевим користувачам наукових даних; (с) процедури забезпечення якості, що застосовуються до первинних, детальних і зведених даних, зазначених у пунктах (а) і (б), були розроблені

відповідно до процедур, прийнятих міжнародними науковими органами, регіональними організаціями управління рибальством, STECF і регіональними координаційними групами.

Використання даних. Доступ і передача первинних даних - держави-члени забезпечують доступ Комісії до національних комп'ютеризованих баз даних. Держави-члени повинні укласти угоди з Комісією для забезпечення ефективного та безперешкодного доступу Комісії до своїх національних комп'ютеризованих баз даних без шкоди для зобов'язань, встановлених іншими правилами Союзу. Держави-члени забезпечують передачу первинних даних, зібраних під час досліджень на морі, міжнародним науковим організаціям і відповідним науковим органам регіональних організацій управління рибальством відповідно до міжнародних зобов'язань Союзу та держав-членів.

Обробка первинних даних. Держави-члени обробляють первинні дані в набори детальних або зведених даних відповідно до: (а) відповідні міжнародних стандартів, де це застосовно; (б) протоколів, погоджених на міжнародному або регіональному рівні, де це можливо. Держава-член надає кінцевим користувачам наукових даних і Комісії, якщо це необхідно, опис методів, застосованих для обробки запитуваних даних, і їхні статистичні характеристики.

Порядок забезпечення наявності детальних та зведених даних. Держави-члени утримуються від будь-яких непотрібних обмежень щодо розповсюдження детальних і зведених наукових даних кінцевим користувачам та іншим зацікавленим сторонам. Держава-член може відмовитися від передачі відповідних детальних та зведених даних, якщо існує ризик ідентифікації фізичних або юридичних осіб, у такому випадку зацікавлена держава-член повинна запропонувати альтернативні засоби для задоволення потреб, визначених кінцевими користувачами, що забезпечують анонімність. Держави-члени повинні забезпечити оновлення відповідних детальних і зведених наукових даних і надання їх відповідним кінцевим користувачам у строки, встановлені у запиті, які не можуть бути меншими за 1 місяць з дати отримання запиту. У випадках, коли запит на дані вимагає додаткової обробки, держави-члени можуть стягувати зі сторони, яка запитує, фактичні витрати на додаткову обробку даних. Якщо детальні дані запитуються для наукової публікації, держави-члени можуть, з метою захисту професійних інтересів збирачів даних вимагати, щоб публікація даних була відкладена на 3 роки з дати, до якої відносяться дані. Держави-члени інформують кінцевих користувачів наукових даних та Комісію про будь-яке таке рішення та причини його прийняття.

Сумісні системи зберігання й обміну даними. З метою зменшення витрат і полегшення доступу до детальних і зведених даних держави-члени, Комісія, наукові консультативні органи та будь-які відповідні кінцеві користувачі наукових даних повинні співпрацювати для розробки сумісних систем зберігання та обміну даними. Такі системи можуть мати форму регіональних баз даних. Комісія може ухвалювати імплементаційні акти, що встановлюють правила щодо процедур, форматів, кодів і розкладів, які будуть використовуватися для забезпечення сумісності систем зберігання та обміну даними, а також для встановлення гарантій у випадку, якщо дані системи зберігання та обміну, включають інформацію, що стосується ідентифікованих або ідентифікованих фізичних осіб. Якщо держава-член відмовляється надати дані згідно зі статтею 17(7), кінцевий користувач наукових даних може вимагати від Комісії переглянути відмову. Якщо Комісія визнає, що відмова не є належним чином обґрунтованим, вона може вимагати від держави-члена надати дані кінцевому користувачеві наукових даних протягом 1 місяця.

Кінцеві користувачі наукових даних повинні нести відповідальність за правильне та належне використання даних з точки зору наукової етики.

Держави-члени та Комісія повинні координувати свої зусилля та співпрацювати з метою подальшого покращення якості, своєчасності та охоплення даних для посилення надійності наукових консультацій, якості робочих планів та методів роботи організацій регіонального рибальства та міжнародних наукових організацій.

Імплементаційним рішенням Комісії (ЄС) 2021/1168 від 27 квітня 2021 року (C/2021/2801) встановлюється перелік обов'язкових досліджень у морі та порогові значення для проведення досліджень у рамках багаторічної програми Союзу для збору та управління даними у секторах рибальства та аквакультури з 2022 року¹⁴.

Перелік обов'язкових дослідницьких зйомок у морі, визначення географічних зон для збору даних про рибальство Союзу, порогові значення, нижче яких держави-члени не зобов'язані збирати дані про свою рибальську та аквакультурну діяльність або проводити морські зйомки з 2022 р. такий:

- дослідницькі зйомки у морі повинні проводитися, як мінімум, за винятком випадків, коли наукова оцінка зйомок робить висновки про те, що одна або кілька таких зйомок більше не підходять для оцінки запасів та управління промислом. У національних планах роботи, згаданих у статті 21

¹⁴ [EUR-Lex - 32021D1168 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/lexuris/ui/entry.do?entryId=32021D1168)

Регламенту (ЄС) № 508/2014 Європейського Парламенту та Ради (1), держави-члени повинні вказати дослідницькі зйомки в морі, які мають бути виконані, та несуть відповідальність за ці дані.

Національні робочі плани держав-членів або регіональні робочі плани повинні забезпечувати наступність з попередніми планами обстежень;

- держави-члени не зобов'язані брати участь (фізично чи фінансово) у морських дослідженнях окремих видів, якщо:

(а) їхня частка у загальному дозволеному улові (ЗДУ) Союзу для основних цільових видів нижче 3 %, якщо на рівні морського регіону не погоджено інший поріг до 5 %; або ж

(б) якщо ЗДУ не встановлено, їхня частка у відповідних загальних вивантаженнях Союзу становить менше 3 % за 3 попередні роки, якщо на рівні морського регіону не погоджено інший поріг до 5 %;

- держави-члени не є зобов'язані збирати біологічні дані для певних запасів, якщо виконується одна з наступних умов:

(а) їх частка у відповідному (індивідуальному чи спільному) Загальному допустимому вилові Союзу (ТАС) становить менше 10 % від загального обсягу ЄС, якщо сума часток відповідних держав-членів не перевищує 25 % ТАС; або

(б) якщо ТАС не встановлено, загальний обсяг вивантажень державою-членом із запасу становить менше 10 % відповідного середнього загального обсягу вивантажень Європейським Союзом за попередні 3 роки; або

(с) загальний річний обсяг вивантажень держави-члена із запасів становить менше 200 тонн. Для видів із особливою потребою управління нижній поріг може бути визначений на рівні морського регіону;

- якщо досягнуто колективного порогу у 25%, зазначеного в пункті (а), зацікавлені держави-члени повинні розділити завдання, пов'язані зі збором біологічних даних на рівні морського регіону, щоб гарантувати, що відповідні запаси охоплюються відбором проб відповідно до вимог кінцевого користувача.

Для видів тунця, які належать регіональним організаціям з управління рибальством (RFMO), застосовуються порогові значення, встановлені вимогами RFMO.

Жодні порогові значення не застосовуються до:

(а) діадромних видів;

(б) чутливих видів, як визначено в статті 6(8) Регламенту (ЄС) 2019/1241 Європейського Парламенту та Ради.

Жодні порогові значення не застосовуються до отримання оцінок вилову з рекреаційного вилову. Порогові значення збору біологічних даних з рекреаційного улову повинні бути узгоджені та скоординовані на рівні морського регіону та повинні базуватися на потребах кінцевих користувачів.

Збір біологічних даних не є обов'язковим, якщо частка Союзу в міжнародно експлуатованих запасах становить менше 10 %.

Що стосується збору соціальних, економічних та екологічних даних про аквакультуру:

(а) для держав-членів не є обов'язковим збір таких даних, якщо їх загальне виробництво аквакультури становить менше 1 % від загального виробництва аквакультури Союзу як за вагою, так і за вартістю;

(б) держави-члени не є обов'язковими для збору таких даних для видів, які становлять менше 5% продукції аквакультури держави-члена як за вагою, так і за вартістю;

(с) якщо загальне виробництво аквакультури в державі-члені становить від 1 % до 2,5 % загального виробництва аквакультури в Союзі як за вагою, так і за вартістю, ця держава-член може використовувати спрощену методологію для оцінки таких даних.

Делеговане рішення Комісії (ЄС) 2021/1167 від 27 квітня 2021 року про створення багаторічної програми Союзу для збору та управління біологічними, екологічними, технічними та соціально-економічними даними в секторах рибальства та аквакультури з 2022 року¹⁵

У цьому рішенні у відповідності до Регламенту (ЄС) № 1380/2013 Європейського Парламенту та Ради, що вимагає від держав-членів збирати біологічні, екологічні, технічні та соціально-економічні дані, необхідні для управління рибальством та Регламенту (ЄС) 2017/1004¹⁶, що вимагає від Комісії створити багаторічну програму Союзу для збору, управління та використання даних у секторі рибальства (EU MAP):

- наводяться означення понять активне судно, частка улову, день у морі, діадромні види тощо;

- встановлюються методи збору даних і вимоги до даних, зокрема:

1) загальні принципи щодо методів збору даних;

2) вимоги до біологічних даних і використовуваних біологічних ресурсів:

¹⁵

¹⁶ [EUR-Lex - 32017R1004 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/lexuris/ui/entry.do?entryId=32017R1004)

для промислового рибальства: а) дані повинні містити кількість вилову за видами та біологічні дані окремих зразків, щоб уможливити оцінку частоти об'єму та довжини, а також біологічні змінні, такі як індивідуальний вік, стать, вага, зрілість та плодючість, для кожної фракції вилову за видами та площі, б) для діадромних видів; в) річний вилов лосося та морської форелі, г) щорічні обсяги вилову вугра за життєвими стадіями і т.д.

- дані про діяльність рибальських суден Союзу у водах Союзу та за їх межами, що охоплюють змінні: ємність судна, номер, вік судна, дні на морі, години риболовлі, рибальські дні, кількість посадок, кількість буїв тощо за кожним сегментом флоту і за рівнем діяльності. Такі дані, включаючи позиційні дані, передані відповідно до Регламенту (ЄС) № 1224/2009, повинні бути доступні в первинній формі для національних установ, які впроваджують національні робочі плани;

- дані про комерційний промисел вугра у внутрішніх водах;

- дані про вплив рибальства Союзу на морські біологічні ресурси та морські екосистеми у водах Союзу та за їх межами. Дані повинні бути зібрані щодо випадків (як мінімум вага та/або кількість особин на вид, залежно від відповідної одиниці для конкретного виду) випадкового вилову всіх охоронюваних видів морських птахів, ссавців, рептилій і риб. Такі дані реєструються під час поїздок наукового спостереження на риболовецьких суднах або самими рибалками за допомогою бортових журналів або інших відповідних засобів;

- соціально-економічні дані про рибальство - економічні дані збираються про всі активні та неактивні судна, зазначені в Реєстрі рибальського флоту Союзу на 31 грудня звітного року¹⁷, а також про інші судна, які вели промисел принаймні один день протягом звітного року. Що стосується активних суден, зібрані дані охоплюють 30 змінних, зокрема валова вартість посадок, дохід від здачі в оренду квоти чи інших прав на промисел, операційні субсидії, субсидії на інвестиції тощо. У випадку неактивних суден збираються дані щодо капітальної вартості та вартості капіталу.

Економічні дані повинні збиратися на щорічній основі.

Соціальні дані охоплюють 9 змінних щодо зайнятості за віком, гендером, національністю, освітою і т.д. і збираються кожні три роки, починаючи з 2017 року як першого базового року;

¹⁷ Визначено у Commission Implementing Regulation (EU) 2017/218 of 6 February 2017 on the Union fishing fleet register ([OJ L 34, 9.2.2017, p. 9](#)).

- соціально-економічні та екологічні дані про аквакультуру містять перелік 25 змінних, зокрема валовий обсяг продажів за видами, операційні субсидії, експлуатаційні витрати, витрати на персонал, вартість неоплаченої праці, енергетичні витрати, споживання основного капіталу, інвестиції тощо;

- соціально-економічні дані рибопереробного сектору. Окрім даних, опублікованих Євростатом, зібраних державами-членами відповідно до Регламенту європейської бізнес-статистики та Регламенту (ЄС) № 223/2009 Європейського парламенту та Ради¹⁸, держави-члени можуть збирати додаткові соціально-економічні дані щодо діяльності рибопереробного сектору.

Регламент Комісії, що встановлює правила для застосування Регламенту (ЄС) 2021/1139 Європейського Парламенту та Ради щодо запису, передачі та представлення даних про реалізацію операцій, програм¹⁹

Стаття 46(3) Регламенту (ЄС) 2021/1139 («Регламент EMFAF») встановлює основу для спільного управління, вимагаючи від управлінських органів держав-членів надавати Комісії дані про реалізацію кожної операції.

Ці дані повинні містити ключові характеристики кожного бенефіціара та кожної операції, яку підтримує EMFAF під спільним управлінням. Ця вимога доповнює вимогу, встановлену статтею 42 Регламенту (ЄС) 2021/1060 Європейського Парламенту та Ради щодо передачі сукупних даних для кожної програми.

Щоб забезпечити узгодженість і повноту даних як для органів управління, так і для Комісії, необхідно забезпечити загальний формат, а також загальні технічні специфікації та правила для представлення цих даних, що й встановлює цей Регламент.

Виконавчим рішенням Комісії (ЄС) № 2022/39 від 12 січня 2022 р.²⁰ встановлюються, що держави-члени повинні збирати дані в рамках національного плану роботи. Плани повинні бути представлені Комісії до 15 жовтня року, що передуює тому, з якого вони застосовуються.

Комісія встановила і виклала:

¹⁸Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities, Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics, and Council Decision 89/382/EEC, Euratom establishing a Committee on the Statistical Programmes of the European Communities ([OJ L 87, 31.3.2009, p. 164](#)).

¹⁹ [EUR-Lex - 32022R0079 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

(1) Формат національних планів роботи зі збору даних відповідно до багаторічної програми Союзу зі збору, управління та використання даних у секторах рибальства та аквакультури. Перші національні плани роботи охоплюють період від 3 до 6 років, починаючи з 1 січня 2022 року і закінчуючи, щонайпізніше, 31 грудня 2027 року. Період застосування будь-яких наступних національних планів роботи закінчується найпізніше 31 грудня 2027 року.

(2) Формат щорічних звітів про виконання планів роботи зі збору даних, які держави-члени подають до 31 травня кожного року та які повинні містити відомості, зокрема, про:

- назву дослідження; загальну кількість проб і відібраних зразків для дослідницьких обстежень на морі,

- дані, які потрібно зібрати з прісноводного та внутрішнього промислового та рекреаційного рибальства про лосося, морської форелі та вугра, а також про вугра в будь-якому відповідному середовищі існування, включаючи прибережні води;

- перелік досліджень в яких бере участь держава-член, чи то фінансово, технічно, завдяки зусиллям або як їх комбінація;

- перелік обов'язкових та необов'язкових досліджень для окремих видів, багатовидових та екосистемних досліджень, де для відповідних регіонів встановлені пороги на регіональному рівні;

- форма участі у дослідженні – фінансова, технічна (включає кораблі або інші платформи, постачання матеріалів, підтримку зразків після обробки), персоналом, комбінація вищезазначених та/або скоординованих на міжнародному рівні досліджень.

Держави-члени щорічно подають Європейській Комісії звіт про виконання своїх національних програм збору даних та оприлюднюють його. Європейська Комісія оцінює річний звіт після консультацій зі своїм науково-консультативним органом і, при необхідності, з регіональними рибогосподарськими організаціями (РРГО), стороною чи спостерігачем яких є Союз, і відповідними міжнародними науковими органами.

Збір, управління та використання даних здійснюються економічно ефективним способом.

Нездатність держави-члена своєчасно збирати та/або надавати дані кінцевим користувачам може призвести до пропорційного призупинення або переривання відповідної фінансової допомоги Союзу цій державі-члену.

Регламент (ЄС) 2022/2056²⁰ встановлює заходи з управління та збереження, пов'язані з рибальством у районі, охопленому Конвенцією про збереження та управління запасами далеко мігруючих риб у західній і центральній частині Тихого океану, а також щодо видів риб, які підпадають під дію цієї Конвенції.

Цей Регламент застосовується до рибальських суден Союзу, які здійснюють промисел у зоні дії Конвенції.

Риболовля в межах однієї морської милі від буя даних або взаємодія з ним забороняється. Ця заборона включатиме оточування буя даних знаряддями лову, прив'язування або кріплення судна чи будь-якого знаряддя лову, частини або частини судна до буя даних або його швартування, а також перерізання якірного шнура буя даних. Незважаючи на цю заборону для рибальських суден, *науково-дослідні програми*, про які Комісія повідомлена та схвалені нею, можуть експлуатувати рибальські судна Союзу в межах однієї морської милі від буя даних, якщо вони не взаємодіють з цими буями даних у спосіб, зазначений вище.

Забороняється утримувати на борту, перевантажувати, зберігати на рибальському судні, висаджувати або пропонувати до продажу будь-яку океанічну білоперу акул (*Carcharhinus longimanus*) або шовковисту акул (*Carcharhinus falciformis*) цілком або частково. Будь-яка спіймана океанічна білопера акул повинна бути звільнена якнайшвидше після того, як акул була доставлена уздовж судна, перш ніж її звільнити, щоб полегшити ідентифікацію виду, таким чином, щоб завдати акулі якомога меншої шкоди.

Науковим спостерігачам дозволяється відбирати біологічні зразки океанічних білоперих акул, які померли під час перевезення, за умови, що відбір проб є частиною дослідницького проєкту, затвердженого Науковим комітетом.

Про випадковий вилов океанічної білої акул необхідно повідомляти в бортовому журналі відповідно до статті 14 Регламенту (ЄС) № 1224/2009. Інформація, яку необхідно повідомити, повинна включати стан життя після звільнення (живий чи мертвий).

²⁰ Regulation (EU) 2022/2056 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 laying down conservation and management measures applicable in the Western and Central Pacific Fisheries Convention Area and amending Council Regulation (EC) No 520/2007. [EUR-Lex - 32022R2056 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2056/oj)

1.3 Аквакультура.

Ще у 2013 році ЄС та його держави-члени поставили перед собою мету розвивати аквакультуру в Європейському Союзі таким чином, щоб забезпечити її економічну, соціальну та екологічну стійкість.

Аквакультура – це складна діяльність, яка включає використання простору та води, піклування про здоров'я та добробут тварин, які вирощуються на фермах, забезпечення безпеки продуктів, які використовуються в процесі вирощування (наприклад, корм або ветеринарне лікування), для навколишнього середовища та здоров'я людини. Існує велика кількість законодавчих актів ЄС, які охоплює ці питання, і яких виробники аквакультури повинні дотримуватися. Крім того, спеціальні закони про органічне виробництво через сертифікацію та маркування сприяють тому, що аквакультура відповідає суворішим вимогам щодо впливу на навколишнє середовище та добробуту тварин, а також обмеженого та регульованого використання вхідних матеріалів.

Європейська зелена угода поставила мету стимулювати економіку та створювати робочі місця, одночасно прискорюючи перехід до зеленого розвитку. У цьому контексті як ніколи важливо забезпечити розвиток аквакультури в ЄС таким чином, щоб він також сприяв таким важливим цілям, як скорочення викидів вуглецю, перехід до більш стійких продовольчих систем, припинення втрати біорізноманіття, зменшення забруднення та створення робочих місць у прибережних та сільських громадах.

Важливість аквакультури для людства підтверджена прийняттям Стратегії сталого розвитку цього сектору²¹.

Риба, молюски та водорості є джерелами білка і забезпечують різноманітність інших поживних речовин, включаючи мікроелементи, вітаміни D і B, селен, йод, цинк, залізо і калій. Довголанцюгові омега-3 жирні кислоти, виявлені в аквакультурі, мають важливі корисні ефекти на здоров'я людини і можуть допомогти запобігти захворюванням.

Розведення риби та молюсків (аквакультура) мали найшвидше зростаюче виробництво серед харчових продуктів у світі за останні десятиліття.

²¹ [A new strategic vision for sustainable aquaculture production and consumption in the European Union. A new strategic vision for sustainable aquaculture production and consumption in the European Union - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#)

Якщо аквакультура ведеться в екологічно чистий спосіб, вона може допомогти вирішити деякі з найактуальніших проблем, з якими ми стикаємося сьогодні: забезпечити поживну та різноманітну їжу зростаючому світовому населенню; зменшити потребу у виловлюванні дикої риби, щоб задовольнити зростаючий попит на рибу, а отже, сприяє збереженню рибних запасів; виробляти їжу та корми з меншим впливом на клімат і навколишнє середовище, ніж інші види сільського господарства; створювати вкрай необхідні робочі місця в прибережних і сільських громадах, включаючи найвіддаленіші; сприяти збереженню екосистем і біорізноманіття.

Незважаючи на всі переваги, виробництво та споживання аквакультури в Європейському Союзі (ЄС) зростає меншими темпами, ніж в інших частинах світу. Виробництво аквакультури в ЄС охоплювало лише 10% морепродуктів, споживаних у ЄС, і становило менше 2% світового виробництва. Майже 70% виробництва аквакультури в ЄС зосереджено в чотирьох державах-членах (Іспанія, Франція, Італія та Греція). З точки зору категорій аквакультури

Більше половини її виробництва припадає на моллюсків, тоді як на морську та прісноводну рибу - 20% загального обсягу. Переважна більшість продукції ЄС припадає на мідії, форель, морського дорада, устриць, морського окуня, коропа та моллюсків. Це означає, що існує ще великий потенціал для подальшого зростання та диверсифікації з точки зору країн-виробників і видів, які вирощуються, наприклад, водорості або безхребетні, такі як морські їжаки. За оцінками, існує 15 000 компаній у секторі аквакультури в ЄС, переважна більшість яких є мікропідприємствами, в яких працює менше 10 осіб та які, як правило, є сімейними та використовують досить екстенсивні методи та системи виробництва. Загальна кількість зайнятих в аквакультурі наближається до 70 000 (дані 2018 року). ЄС імпортує понад 70% риби та морепродуктів, які він споживає. Тому важливо підтримувати подальше зростання та диверсифікацію виробництва аквакультури в ЄС таким чином, щоб зберегти навколишнє середовище та забезпечити більше робочих місць та економічний розвиток прибережних і сільських районів.

Стратегічні документи сфери аквакультури.

Стратегія «Від ферми до виделки»²² є однією з ключових стратегій, яка доповнює Європейську зелену угоду, оскільки розглядає питання зміни клімату та виклики, пов'язані зі стійкими та сталими продовольчими системами. У Стратегії наголошується на важливості вкрай необхідного переходу до більш

²² [f2f action-plan 2020 strategy-info en.pdf \(europa.eu\)](#)

інноваційних, вуглецево-нейтральних та без пестицидів/антибіотиків методів виробництва харчових продуктів, включаючи впровадження передових технологічних та цифрових рішень, які задовольняють зростаючий попит на харчування. Стратегія наголошує на нових методах створення вартості у сільському господарстві, рибальстві, аквакультурі та харчовому ланцюзі. Блакитне фермерство є частиною стратегії «Від ферми до столу» і має на меті допомогти виробникам аквакультури та рибальства збільшити виробництво морепродуктів з низьким впливом на навколишнє середовище та забезпечити альтернативну їжу з високим вмістом білка.

«Відновити наш океан і води до 2030 року»²³ - одна з п'яти місій ЄС, які лежать в основі пріоритетів ЄК, таких як перетворення континенту на більш зелену, стійку Європу та забезпечити вирішення найнагальніших і складних питань. Місія забезпечить формування цифрової системи знань про океан і воду разом із підготовкою та інтеграцією ініціативи Digital Twin of Ocean Destination Earth Програми Цифрова Європа. Місія буде пілотувати та тестувати науково-дослідні роботи для здійснення всіх заходів від моніторингу до картографування і загального управління відновленням океану та вод, пов'язаних зі зміною клімату.

План реалізації місії «Океан і води»²⁴ окреслює цілі та задачі та представляє оперативний план із досягнення цілей Місії. Загальна стратегічна мета Місії – відновити здоров'я океанів і всіх водних систем (від річок до морів і океану) до 2030 року шляхом досягнення трьох конкретних цілей: (1) захист та відновлення морського та прісноводного біорізноманіття та екосистем, (2) запобігання та усунення забруднення нашого океану, морів і вод (досягнення нульового забруднення) і (3) перетворення традиційної блакитної економіки на кліматично нейтральну циклічну економіку (розробити нульовий рівень викидів вуглецю аквакультури з низьким рівнем впливу та зосередження на морських відновлюваних джерелах енергії, таких як офшорна вітрова енергія, тощо). Місія також має на меті «прискорити подвійний зелений і цифровий перехід у морському та прісноводному транспорті ЄС». Нові технології, соціальні та бізнес-інновації, перехід і управління, знання та дослідження та інновації відіграють ключову роль у відновленні та збереженні морських систем, у тому числі аквакультури. Використання нових технологій дозволить

²³ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on European Missions. [ec.com.europa.eu/communication-2021-1000_en](https://ec.europa.eu/comm/communication-2021-1000_en) (europa.eu)

²⁴ Restore our Ocean and Waters by 2030. Implementation Plan. [Final outline implementation plans \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/comm/communication-2021-1000_en)

здійснювати дистанційний і точний моніторинг водних видів, прилову, покращення управління сміттям у річкових басейнах, які забруднюють води та морепродукти, а також повну відстежуваність продуктів рибальства та аквакультури від сітки до виделки. Місія також допомагатиме роботі ключових політик та регуляторним ініціативам ЄС у взаємодії з іншими джерелами фінансування.

Європейська комісія у 2021 році ухвалила **нові стратегічні напрямки розвитку сектору в ЄС**²⁵. Вони встановлюють шлях до більш конкурентоспроможного і стійкого сектору аквакультури. Стратегічні напрямки окреслюють чотири взаємопов'язані цілі, які створюють умови для досягнення стійкої аквакультури в ЄС без шкоди для її кліматичних та екологічних показників: підвищення стійкості та конкурентоспроможності, участь у зеленому переході, забезпечення соціального схвалення та інформування споживачів, а також збільшення знань та інновацій. Зокрема, ці настанови сприяють зростанню сектора аквакультури ЄС, який: (i) є конкурентоспроможним і стійким; (ii) забезпечує постачання поживної та здорової їжі; (iii) зменшує залежність ЄС від імпорту морепродуктів; (iv) створює економічні можливості та робочі місця; і (v) стає глобальним еталоном сталого розвитку.

Вони також повинні допомогти споживачам ЄС зробити свідомий вибір стійких продуктів аквакультури та забезпечити рівні умови для продуктів аквакультури, що продаються в ЄС.

Рекомендації включають розробку керівництва та належної практики щодо різних аспектів аквакультурної діяльності:

- полегшення доступу до морського простору та води, щоб аквакультура ЄС могла продовжувати розвиватися;
- зменшення непотрібного адміністративного тягаря для отримання дозволу на створення нових аквакультурних ферм;
- сприяння розвитку найбільш поширених видів аквакультури, корисних для навколишнього середовища та клімату;
- покращення заходів щодо здоров'я та добробуту тварин;
- забезпечення адаптації аквакультури до змін клімату та сприяння пом'якшенню наслідків впливу зміни клімату;

²⁵ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Strategic guidelines for a more sustainable and competitive EU aquaculture for the period 2021 to 2030. (COM/2021/236 final). [EUR-Lex - 52021DC0236 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

- забезпечення інформацією споживачів і громадян щодо аквакультури ЄС;
- сприяння дослідженням та інноваціям та розвитку відповідних навичок;
- сприяння диверсифікації виробництва для збільшення пропозиції продукції аквакультури, особливо нових перспективних видів в ЄС, таких як водорості або морські безхребетні (включаючи молюсків або інших безхребетних), наприклад, морські їжаки або морські огірки.

Знання та інновації (включаючи використання цифрових технологій) є ключем до досягнення інших цілей, поставлених перед сектором аквакультури ЄС у цьому Повідомленні. Вони особливо важливі для підвищення стійкості та конкурентоспроможності аквакультури та забезпечення її зеленого переходу. Дослідження та інновації в галузі сталої аквакультури є важливим пріоритетом у рамках Horizon Europe. Для розширення знань та інновацій передбачено:

- i) швидше реагування на поточні та майбутні виклики та можливості сектора;
- ii) уникати дублювання зусиль;
- iii) забезпечити синергізм.

Зокрема, необхідні подальші зусилля у таких напрямках:

-співпраця між державними органами, промисловістю, дослідниками та викладачами як на національному, так і на регіональному/місцевому рівнях. Ця структура повинна включати розвиток інноваційних кластерів для стійкої аквакультури;

-сприяння розвитку та зіставлення сильних сторін у галузі досліджень та інновацій у державах-членах та регіонах, що має включати стратегії розумної спеціалізації, спрямовані на побудову повних ланцюжків створення вартості по всьому ЄС;

-сприяння ефективному поширенню результатів досліджень та інновацій серед кінцевих користувачів галузі та широкої громадськості, а також їх використанню, у тому числі за допомогою ретельного моніторингу створення та реалізації планів розповсюдження та експлуатації проєктів, які фінансуються ЄС;

-сприяння взаємодоповнюваності та синергізму між дослідницькими проєктами;

-полегшення доступу до фондів ЄС для досліджень та інновацій у секторі аквакультури шляхом надання чіткого огляду доступного фінансування ЄС. Впровадження інновацій у сектор аквакультури потребує заохочення інвестицій до інноваційних рішень. Ініціатива ЄС BlueInvest (яка також сприяє інноваціям

в аквакультури) продовжуватиме об'єднувати інвесторів та підприємців. Буде створено фінансовий інструмент із внесками EMFAF (European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund) та InvestEU для підтримки інвестицій у стійку діяльність та технології аквакультури. Держави-члени також можуть використовувати кошти в рамках EMFAF для підтримки інвестицій в інноваційні рішення сектору аквакультури ЄС.

-розвиток навичок для інноваційного сектору аквакультури. Це може бути досягнуто шляхом просування спеціалізованих навчальних програм та знань з аквакультури (наприклад, спеціалізованих ветеринарних досліджень для риби та здоров'я риби для операторів аквакультури), а також довічного навчання фермерів інноваційним підходам до сектору аквакультури.

Наступні стратегічні документи стосуються певних аспектів аквакультури та сталого розвитку:

Food 2030 (Їжа 2030)²⁶: продовольство з океанів і прісноводних джерел висвітлює ключові кроки в галузі науково-дослідницької діяльності для переходу до стійкої блакитної економіки та інклюзивних доступних продовольчих систем, що зосереджені на таких супутніх перевагах аквакультури:

- Харчування та здоров'я, включаючи харчову безпеку продуктів аквакультури та їх відстежуваність.
- Стійкість клімату та навколишнього середовища шляхом зменшення викидів вуглекислого газу за допомогою енергоефективних рибальських суден, управління всією морською та прісноводною діяльністю та збереження цілісності та безпеки морських екосистем.
- Циркуляція та ефективність використання ресурсів шляхом сприяння диверсифікації, рециркуляції та управління відходами морепродуктів.
- Інновації та розширення можливостей спільнот шляхом впровадження нових цифрових технологій та ШІ, що призведе до інновацій, а також створення робочих місць на узбережжі, морських біотехнологій, морського екотуризму та блакитної економіки зростання.

«Трансформація блакитної економіки ЄС для сталого майбутнього»²⁷ – це комюніке Комісії, яке стосується переходу від «блакитного зростання» до

²⁶ [Food 2030 \(europa.eu\)](https://food2030.europa.eu/)

²⁷ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on a new approach for a sustainable blue economy in the EU Transforming the EU's Blue Economy for a Sustainable Future. COM(2021) 240 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0240&from=EN>

«сталого блакитного економіки», яке забезпечує системний підхід, завдяки чому океанічна політика інтегрується в нову європейську економічну політику. Океани та води є рушійною силою блакитної економіки; отже, вони є життєво важливими елементами для блакитної трансформації, як визначено серед цілей Зеленої угоди ЄС. Приклади розвитку потенціалу секторів блакитного зростання включають сприяння циклічній економіці, зменшенню забруднення, боротьбі з викидами парникових газів, захисту моря та узбережжя, збільшення біорізноманіття, упорядкування зв'язку між блакитними та зеленими політиками, прибережній стійкості, стійкому та органічному постачанню продуктів харчування та виробництво, а також ефективному управлінню водним простором.

Правила, що діють в ЄС для виробників аквакультури²⁸:

1) виробники аквакультури повинні отримати дозвіл від компетентних національних органів влади. Для цього органи влади перевіряють, чи підходить запропоноване місце, потенційний вплив ферми на навколишнє середовище. Уповноважені ферми повинні продовжувати контролювати свій вплив на навколишнє середовище;

2) фермери, які займаються аквакультурою, повинні дотримуватися суворих правил гігієни харчових продуктів і здоров'я тварин. Вони повинні використовувати лише дозволені та контрольовані корми;

3) з метою захисту навколишнього середовища виробники можуть використовувати лише дозволені корми, миючі засоби та ліки;

4) виробникам аквакультури потрібен дозвіл, перш ніж використовувати морську або прісну воду для ферми. Коли вони повертають її у навколишнє середовище, стан водойми не повинен погіршуватися;

5) фермери аквакультури мають зобов'язання щодо здоров'я тварин. Їх підприємства повинні бути зареєстровані або схвалені санітарними органами, що займаються охороною здоров'я тварин, і як фермер, так і ці органи зобов'язані здійснювати нагляд за можливими захворюваннями. Фермери також зобов'язані вести записи щодо того, скільки тварин потрапляє на ферму та залишає її та скільки гине. Вони також повинні реєструвати заходи, які вони вживають для запобігання та контролю будь-якого ризику захворювання;

²⁸ [A new strategic vision for sustainable aquaculture production and consumption in the European Union. A new strategic vision for sustainable aquaculture production and consumption in the European Union - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

б) фермери повинні забезпечити гуманне поводження з сільськогосподарськими тваринами протягом усього циклу їх виробництва, а також під час забою і транспортування;

7) для використання ветеринарних препаратів потрібен рецепт від ветеринара, дозволені лише авторизовані ветеринарні препарати з дотриманням встановлених періодів виведення та лімітів залишків. Фермери повинні реєструвати все ветеринарні препарати, якими вони користуються, та зберігати копії рецептів. Основна відповідальність за застосування цих правил та управління аквакультурною діяльністю лежить на органах державної влади в різних державах-членах ЄС.

Експерти держав-членів та Європейської комісії співпрацюють із сектором аквакультури та іншими зацікавленими сторонами. Разом вони гарантують, що аквакультура може розвиватися таким чином, щоб приносити користь виробникам, громадам і споживачам і гарантувати збереження природного середовища. Ця співпраця базується на стратегічних орієнтирах Європейської комісії та національних стратегічних планів сектору.

Європейська зелена угода визнає *важливу роль водоростей у сталій та глобальній продовольчій безпеці* та сталій аквакультурі, а також у зв'язку з різними ініціативами (наприклад, стратегії від ферми до вилки та біоекономіки, блакитний форум біоекономіки, Директива про відновлювану енергію). Однак Комісія визначила основні перешкоди, що обмежують стійке зростання сектору водоростей. Ці питання демонструють значною мірою невикористаний потенціал секторів блакитної біоекономіки ЄС, включаючи водорості.

Загальною метою Комюніке Комісії «Блакитна біоекономіка – до сильного та стійкого сектору водоростей ЄС» є збільшення сталого виробництва, забезпечення безпечного споживання та стимулювання використання водоростей та продуктів на їх основі. У цьому Комюніке надається звіт про результати консультацій, які тривали з 19 травня до 11 серпня 2021 року. Респонденти змогли прокоментувати п'ять цілей політики, пов'язані з ними заходи та потенційні регуляторні заходи. Серед 108 учасників опитування 26 представляли інтереси академічних/дослідницьких установ.

З метою ліквідації прогалин у знаннях, дослідженнях та інноваціях ініціаторами опитування було представлено дев'ять заходів:

- Розробка вдосконалених систем вирощування водоростей або методів, що сприяють боротьбі з поточними технічними обмеженнями у виробничих системах і, відповідно, збільшення обсягів виробництва;

- Розробка вдосконалених систем переробки водоростей (біопереробних заводів);
- Переробка водоростей на різноманітні продукти та для різноманітних застосувань;
- Встановлення системи моніторингу, цілей і методологій для (1) кількісної оцінки екосистемних послуг (наприклад, поглинання вуглецю, кредити блакитного вуглецю, поглинання поживних речовин), (2) спроможності вод ЄС для аквакультури морських водоростей та морської пермакультури та (3) впливу вирощування, відновлення та заготівлі на морські екосистеми;
- Дослідження для посилення потенційних харчових переваг водоростей;
- Дослідження для створення нових інноваційних продуктів на основі водоростей;
- Цільова підтримка промисловості, яка допомагає перейти від стадії дослідження/демонстрації до ринку;
- Підтримка програм вищої освіти в галузі блакитної біотехнології та інноваційних рішень для вирощування водоростей;
- Фінансування докторських дисертацій в області інноваційних рішень, знань, даних або передового досвіду щодо блакитної біоекономіки та водоростей.

Більшість учасників, пов'язаних із мікрководостями, вважали, що найбільший вплив дадуть заходи щодо досліджень для створення нових інноваційних продуктів на основі водоростей. Серед учасників, пов'язаних з макрководостями, захід з розробки вдосконалених систем або методів вирощування водоростей, що сприяє боротьбі з поточними технологічними обмеженнями у виробничих системах і, отже, збільшення обсягів виробництва, сприймається як захід з найбільшим потенційним впливом.

Захід щодо підтримки переходу від стадії дослідження/демонстрації до ринку, для респондентів, пов'язаних із мікрководостями, та показник щодо розвитку Системи обробки водоростей отримали найвищі оцінки. Тому захід «ініціювати мережеві заходи, об'єднувати зацікавлені сторони та центри для обміну ідеями між промисловістю та науковими колами» було додано до заходів політики для цієї мети.

1.4 Регулювання наукових досліджень у сфері рибальства і рибництва в Україні

В Україні сфера рибальства та рибництва регулюється законами:

1. ЗАКОН УКРАЇНИ від 08.07.2011 № 3677-VI «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» визначає основні засади діяльності та державного регулювання в галузі рибного господарства, збереження та раціонального використання водних біоресурсів, порядок взаємовідносин між органами державної влади, місцевого самоврядування і суб'єктами господарювання, які здійснюють рибогосподарську діяльність у внутрішніх водних об'єктах України, внутрішніх морських водах і територіальному морі, континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні України та відкритому морі²⁹.

Законом визначаються засади наукового забезпечення рибного господарства, державного моніторингу, обліку і кадастру водних біоресурсів та рибогосподарських водних об'єктів, охорони водних біоресурсів та державного контролю у галузі рибного господарства, використання водних біоресурсів, штучне їх відтворення і переробки, здійснення аквакультури а також видачі дозвільних документів у галузі рибного господарства. закон регулює діяльність рибних портів, приймальних пунктів та флоту рибної промисловості.

Міжнародне співробітництво в галузі рибного господарства здійснюється шляхом:

- участі в розробленні проектів міжнародних договорів;
- участі в роботі міжнародних організацій.

2. ЗАКОН УКРАЇНИ від 24.06.2004 №5293-VI «Про аквакультуру» (Редакція від 02.03.2021)³⁰ регулює: організацію діяльності у сфері аквакультури, відповідальність за порушення законодавства у сфері аквакультури та міжнародне співробітництво у цій сфері

Аквакультура (рибництво) - сільськогосподарська діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури у повністю або частково контрольованих умовах для одержання сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури) та її реалізації, виробництва кормів, відтворення біоресурсів, ведення селекційно-племінної роботи, інтродукції, переселення, акліматизації та реакліматизації гідробіонтів, поповнення запасів водних біоресурсів, збереження їх біорізноманіття, а також надання рекреаційних послуг

3. ЗАКОН УКРАЇНИ від 24.06.2004 № 1877-IV «Про державну підтримку сільського господарства України» регулює відносини у сфері розведення та/або утримання, та/або вирощування, та/або вилов прісноводної

²⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3677-17#Text>

³⁰ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17#Text>

та/або морської риби, жаб, безхребетних, водоростей та інших гідробіонтів; обробки та/або консервації риби або інших прісноводних чи морських безхребетних, інших об'єктів аквакультури, дикорослих водоростей.

4. ПОСТАНОВА КМУ від 13 серпня 1999 р. N 1490 «Про затвердження Порядку і умов використання рибних та інших водних живих ресурсів виключної (морської) економічної зони України» (Редакція від 17.01.2014)³¹

Цей Порядок встановлює правила лову, добування та використання рибних та інших водних живих ресурсів виключної (морської) економічної зони України іноземними юридичними та фізичними особами.

5. ПОСТАНОВА КМУ від 16 листопада 2011 р. N 1402 «Про затвердження Правил транспортування тварин»³². Ці Правила встановлюють вимоги до перевезення тварин авіаційним, автомобільним, залізничним, морським та річковим транспортом, зокрема особливості транспортування риби та інших гідробіонтів.

6. ПОСТАНОВА КМУ від 25 листопада 2015 р. N 992 «Про затвердження Порядку здійснення спеціального використання водних біоресурсів у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), внутрішніх морських водах, територіальному морі, виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі України». Цей порядок визначає механізм спеціального використання водних біоресурсів, які перебувають в умовах природної волі (крім видів, внесених до Червоної книги України), у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), внутрішніх морських водах, територіальному морі, виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі України (далі - рибогосподарські водні об'єкти (їх частини))

7. Законом України про виключну морську економічну зону окреслюються умови здійснення морських досліджень, у т.ч. іноземними державами та міжнародними організаціями, у таких зонах. Морські наукові дослідження у виключній (морській) економічній зоні України проводяться лише за згодою спеціально уповноважених органів України відповідно до законодавства України і міжнародних договорів України. Спеціально уповноважені органи України дають свою згоду на проведення морських наукових досліджень у виключній (морській) економічній зоні за умови, що ці дослідження проводяться лише у мирних цілях, для розширення знань про

³¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1490-99-%D0%BF#Text>

³² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-2011-%D0%BF#Text>

морське середовище на благо людства і не несуть загрози навколишньому природному середовищу. Заявку на проведення морських наукових досліджень та повну інформацію про характер і цілі проекту, метод і засоби, що використовуватимуться, точні географічні координати районів, в яких буде здійснюватися проект, та інші дані потрібно подавати за 6 місяців до їх початку.

Україна може відмовити у наданні згоди на здійснення іншими державами, їх юридичними і фізичними особами, міжнародними організаціями морського наукового проекту у своїй виключній (морській) економічній зоні, якщо цей проект:

1) безпосередньо пов'язаний з розвідкою та розробкою як живих, так і неживих природних ресурсів;

2) передбачає буріння морського дна, використання вибухових речовин або привнесення шкідливих речовин у морське середовище;

3) включає спорудження, експлуатацію або використання штучних островів, установок і споруд;

4) спрямований на підводну культурну та/або археологічну спадщину, для недопущення порушення її суверенних прав або юрисдикції, встановлених міжнародним правом, у тому числі Конвенцією Організації Об'єднаних Націй з морського права.

Під час проведення морських наукових досліджень у виключній (морській) економічній зоні України іноземні держави, міжнародні організації зобов'язані:

1) забезпечувати участь представників України у морських наукових дослідженнях, надавати спеціально уповноваженим органам України на їх прохання попередні доповіді, а також інші матеріали і висновки досліджень, 2) надавати можливість доступу до всіх даних і зразків, одержаних під час морських наукових досліджень, а також надавати інформацію, що містить оцінку таких даних, зразків і результатів досліджень, або подавати допомогу в їх оцінці та інтерпретації; 3) негайно інформувати про будь-які істотні зміни у програмі досліджень.

Морські наукові дослідження у виключній (морській) економічній зоні, які проводяться з порушенням вимог цього Закону, можуть бути тимчасово заборонені (зупинені), а які проводяться з відступом від положень цього Закону, або з суттєвими відмінностями від початкового проекту дослідження, підлягають негайному припиненню.

Отже, в ЄС правила проведення морських наукових досліджень у сфері рибальства жорстко регламентуються. В Україні, з першого погляду, теж регулюються відповідні дослідження, але, порівняно з ЄС, це регулювання є незначним і не дуже обтяжливим.